

Kvinnero

Taler

Karin Yrvin

Dato

12 februar 2005

Sted

Landskvinnekonferansen

1 Jeg har fått en ny helt.

Kanskje tror du at jeg har gjenoppdaget noen pionerer i kvinnebevegelsens historie.

5

Det har jeg ikke.

10

Denne gangen er ikke min nye helt den første kvinnen som gikk i bukse, eller de kvinnelige streikende fyrstikkarbeiderne, eller abortforkjemperne på sytti- eller nittitallet.

15

Nei. Min nye helt er en ganske så vanlig mann. Litt gråhåret. Med skjegg. Og for å være helt ærlig, er han litt kjedelig kledd. Min nye helt er til og med prest. Og sannsynligvis er vi uenige i veldig mye.

20

Men han er min helt fordi han, sammen med en tidligere Ishockey-proff og kultursjefen i den lille bygden Piteå i Sverige, har startet en folkebevegelse.

Folkebevegelsen heter: Mannlig nettverk mot vold mot kvinner.

25

Også tenker kanskje dere, at i alle disse årene har vi kjempet mot vold mot kvinner, som dere jo har gjort i veldig mange år på en god og effektiv måte. Og så kommer hun trekkende med noen svenske gubber fra landsbygda!

Og da sier jeg: Ja det gjør jeg.

Det mannlige nettverket er mine nye helter fordi de plutselig har skjønt det. Plutselig gikk noe opp for dem, nemlig at:

Kvinner er ikke fri hvis de ikke kan leve et liv uten frykt for vold eller overgrep. Kvinner i dag har ikke sterk nok grunntrygghet i samfunnet til å kunne leve et liv i fred. Samfunnet tar ikke sterkt nok ansvar for å sikre trygghet og rettssikkerhet for halvparten av befolkningen.

35

De vil ikke lenger ha et mannlig Macho-ideal. De har tatt dette inn over seg. Som en av initiativtakerne sa: "Vi skjemmes over å ha vært stille så lenge."

40

Han har våknet opp og sagt at slik vil vi ikke ha det her vi bor. Han har våknet opp og sagt at: "Jeg ønsker å leve i en annerledes verden."

Min nye helt krever at menn skal snakke om vold på arbeidsplassen, på fagforeningsmøter og i idrettsklubben. Klart han er min helt! Klart han er min helt!

45

Og Gud skal vite at kvinner i hele verden trenger vår stemme og årvåkenhet.

- Hun trenger innsatsen, mammaen til jenta på 13 år som lurte på hvor lenge hennes barn kan gå uten å bli smittet av HIV.

50

Hun trenger hjelpen, kvinnen i flyktningleiren som ikke får beskyttet kroppen sin. Hun trenger støtten, hun som aldri trodde at dette skulle ramme henne.

55

Og vi, kjære venner, vi trenger flere som sier det samme som oss, også menn, særlig menn: nemlig at kvinner ikke er ordentlig fri før hun kan leve et helt liv i trygghet.

La meg slå fast en sak:

60

Vold er noe som rammer oss alle. Kanskje ikke meg og ikke deg, og i hvert fall ikke her og nå. Og kanskje ikke i livet. Men det rammer oss like fordømt. Det rammer oss som kjønn, som mødre, som søsken, som venninner og som samfunn.

65

For hva er det egentlig vi prater om her i dag? Hva er det vi skal diskutere? Er det noe fjernt, noe som rammer noen der ute?

Årsaken til at jeg stiller dette spørsmålet er som følger:

70

Noen, og da sier jeg ikke noen i dette rommet, men noen har det med å betrakte spørsmål som har med kvinners rett til å ha fred og eie sin egen kropp, at spørsmål som har med kvinners rett til å leve i kvinnero, som et tema som omhandler noen andre, som en sak som er litt fremmed. Som det er en sak som rammer noen der ute: de prostituerte, de voldtatte, de fattige. De som har blitt ofre.

75

Til de som tenker at dette handler om noe annet, noe fjernt, vil jeg si: Slutt med det!

80

Det er en sammenheng mellom hvordan et samfunn behandler sine kvinner, og det landets økonomiske utvikling. Vold mot kvinner og mangel på demokratiske rettigheter er det største hindret for kvinners utvikling i verden, men også sannsynligvis for verdens utvikling.

85

Tenk deg at du står utenfor en utgang til en boligblokk med leiligheter, forestill deg at du ser på alle ringeklokkene som tilhører oppgangen. Tell deg nedover navneskiltene ved siden av klokkene og stopp ved hver tredje ringeklokke. Og tenk samtidig på følgende:

90

Hver tredje av verdens kvinner har blitt slått, tvunget til sex eller har blitt misbrukt på annen måte av et familiemedlem.

95

Vold i hjemmet er en av hovedårsakene til skader og død blant kvinner i hele verden. 19 prosent av kvinners helseplager og skader i industriland skyldes mishandling.

Slå sammen befolkningen i Bergen, Porsgrunn og Skien - da har du antallet kvinner som blir mishandlet av sin kjæreste eller mann i Sverige.

100

Slå sammen befolkningen i Trondheim, Kristiansand, Tromsø og Tønsberg. For å få et bilde hvor mange dette gjelder i vårt naboland.

105

Slå sammen befolkningen i Fredrikstad, Haugesund, Sandefjord, Moss, Bodø, Arendal og Hamar. Da har du antallet kvinner som er utsatt for vold i Sverige.

Og si så at dette er et problem som rammer noen andre, og hvor mye det er et

problem som rammer oss som samfunn.

110

I Norge har vi ikke en gang oversikt over vold mot kvinner. Ingen har tatt seg bryet med å telle. Vi som nasjon har statistikk for omtrent alt. For hvilket barnenavn som er mest populært, enten det er Emma, Ida eller Thomas. Vi har tall over hvor mange biler som er solgt og kjøpt og hvor gamle de er. Vi har tall

115

Men utbredelsen av vold. Det har ingen tatt seg bryet om å spørre om. Jeg har ikke ord for dette! Det er et samfunns absolutte minimumsansvar å vite at vold forekommer og hvor utbredt det er. Det er et samfunns hovedansvar å sikre sine innbyggere mot vold og overgrep. Det er samfunnets oppgave å skape et liv for kvinner i fred og ro. Et samfunn med kvinner.

120

Det vi allikevel vet er at:

125

Årlig voldtas 8000-9000 kvinner i Norge. Rundt 8 % blir anmeldt.

I 2002 fikk 52 menn en straffereaksjon i retten.

På grunn av menns vold mot kvinner er 1000 kvinner i Norge på flukt, mange av disse på hemmelig adresse.

130

I de ti årene mellom 1992 til 2002 ble 174 kvinner drept i Norge, 88 menn ble dømt for drapet av sin partner.

135

Disse tallene forplikter oss å gi de som tier en stemme og hjelp.

Dere her i salen vet at bak disse tallene er det sterke kvinner. Tøffe kvinner. Kvinner som lever uten identitet. Det er knekte kvinner, kvinner som har mistet selvtillit. Det er kvinner som reiser seg igjen, og det er kvinner som ikke orker mer. Det er barn som ser på. Det er navn og tanker, det er en historie bak hver av disse tallene.

140

Det er historien Karita fortalte etter den gangen hun var i Afrika, om de unge gravide jentene som var gravide selv om ikke bekkenet var stort nok til å føde barn. Det er historien om hvordan benene til barna måtte brekkes opp for å få ut barna som disse barnene bar på. Det er historien Kathrine fortalte om

145

torturmerkene på kroppen til en av kvinnene hun møtte på et av våre "Kvinner Kan"-kurs i Afrika.

150

Og det er historien om den vakre lille babyen jeg holdt i armene i Angola, som jeg klappet på kinnet, og visste at hun ikke ville få et lett liv, et liv uten ro.

155

Tallene forplikter oss å gi de som tier, eller som ikke kan snakke, en stemme og vår hjelp.

En del mennesker, også her hjemme, har det med å betrakte spørsmål som har med kvinners rett til å ha fred og eie sin egen kropp, som hennes eget ansvar.

160

De spør seg selv: Hvorfor går hun ikke bare ifra ham...?

Noen kvinner utvikler en form for avhengighet av mannen. Overgriperen påvirker kvinnen systematisk, gradvis og "usynlig". Kvinnen forsøker i neste omgang å unngå mishandling, i en tilpasning som blir en overlevelsesstrategi.

165

Også går jo ting "opp og ned", og i perioder uten vold opplever kvinnen følelsesmessig ambivalens; "Han er jo grei også..."

170

Overgriper legaliserer volden med at "jeg vil jo ditt beste", "det er din egen feil" eller "jeg vet best". Kvinnen brytes gradvis ned som selvstendig individ. Til slutt taper kvinnen menneskeverdet. Så forsvinner opplevelsen av autonomi, selvrespekt og trygghet. Det viktigste for oss å formidle til disse kvinnene er derfor: "Det er ikke din feil, volden er utøveren sitt ansvar, og vi skal hjelpe deg."

175

Vi må ha et samfunn som sier til kvinner som er utsatt for vold at: Vi skal hjelpe deg!

180

En del mennesker, også her hjemme, tenker inne i seg at vold mot kvinner er hennes eget ansvar. De tenker inne i seg: Hun er jo ikke helt vettug, hun, gå der ute på gatene midt på natten! I så korte skjørt. Det er jo ikke rart det skjer ting. Drive på slikt!

185

I Norge har vi kommet langt i forståelsen av at det eneste riktige standpunktet er: Et overgrep er bare overgriperens skyld. Ingen kvinne skal klandres for at de går alene på gaten, at de går på pub eller at de ikke klarer å gå fra overgriperen.

Innimellom glipper dette. Nå for eksempel bes kvinner om å holde seg innendørs i helgene eller ikke bevege seg på spesielle områder. Vi kan ikke ha båndtvang på kvinner.

190

Det er overgriperen og kun overgriperen som har skylden. Ingen kvinne som er utsatt for dette skal engang tenke på å klandre seg selv.

195

Jeg sier dette opplagte, fordi vi må erkjenne at ofre for vold blir påtvunget skyldfølelse. For å få slutt på dette, må vi bryte det tabuet som vold faktisk er.

200

En stemme, ja: Jeg husker den gangen vi tok initiativ til å få et reglement mot seksuell trakassering på universitetene. Det ble litt oppstuss der, fordi en del av professorene nok følte seg litt misforstått. Noen hadde jo funnet sitt livs kjærlighet i studentmassen, mens andre nok følte handlingsrommet sitt noe innskrenket nå som det stod svart på hvitt at de ikke skulle ha et forhold til studenter som de samtidig veiledet.

205

I denne perioden var jeg veldig opptatt av om vi reddet mange kvinner, om det er vanlig å bli utsatt for slikt.

Så jeg gjorde som man gjør. Jeg ringte og spurte min mor:

210

- Mor, har du noen gang blitt utsatt for seksuell trakassering?

- Nei, aldri! sier hun bestemt.

Litt senere på dagen ringte telefonen min. Det var min mor.

215

- Du Karin. Du spurte om dette med trakassering. Det fikk meg til å huske noe. I min første jobb som sekretær i et tekstilfirma var det en disponent som det het da som var litt forstokket. En dag tok han tak i meg, gav meg et kyss, mens han nærmest stønnet: - Å, frøken Nielsen, De er så attråverdig.

220

Min mor synes dette var langt over alminnelig toleransegrense. Dyttet ham resolutt bort, gav ham en ørefik og marsjerte til sjefen og sa:

- Enten går han, eller så går jeg.

Det endte med at begge fikk beholde jobben, men min mor fikk lønnsøkning. Og selv om dette er en artig historie, så er ikke alle det.

230 Derfor er jeg stolt over at vi i Arbeiderpartiets kvinnebevegelse gjennom en lovendring har gitt alle arbeidsgivere, organisasjoner, korps, håndballklubber, speideren, kirken, skolen, et ansvar for å sikre kvinner mot uønsket seksuell oppmerksomhet som tar fokuset og energien deres bort fra det de egentlig skal gjøre.

235 Det er mange saker vi må fokusere på i dette møtet. Minoritetskvinnens situasjon, krisesentre, sett-grenser-kampanjer, og jeg utfordrer dere til å utfylle det jeg tar opp nå, med det dere har tenkt ut og har på hjertet.

Jeg ønsker særlig å trekke frem tre saker.

240

- Det ene er kvinners rettssikkerhet

- Det andre er norsk utenrikspolitikk

245 - Det tredje er et fortsatt arbeide for et likestilt samfunn.

For å ta kvinners rettssikkerhet først.

250 Ordet rettssikkerhet brukes vanligvis på det å være sikker på ikke å bli dømt for noe man ikke har gjort. For meg handler dette begrepet også om det å ikke få sine klagemål hørt, eller det å ikke stole på rettssystemet.

255 I denne betydningen av ordet har ikke norske kvinner rettssikkerhet, og dette er en skam for den norske staten. Så sterkt vil jeg si det. Og det sies hver dag av kvinner.

260 Kvinner anmelder ikke overgrep av redsel for at møtet med rettssystemet blir nok et overgrep. Når mange kvinner opplever at menn som har forgrepet seg på dem, og i mange tilfeller vil fortsette å forgripe seg på dem fordi rettssystemet ikke fungerer, da har kvinner ikke rettssikkerhet.

Det er mye som må bedres på dette området. Tiden fra anmeldelse og til eventuell tiltale og rettssak må ned. Riksadvokaten må følge opp kritikk politiet

265 har fått for måten voldtekter etterforskes på, og justisministeren må sørge for flere tiltak for at antallet henleggelse går ned. Vi må få landsdekkende volds- og voldtektsmottak hvor en har kompetanse til å sikre bevis.

Det holder ikke bare å få strengere straffer. Like viktig er å få rettsvesenets
270 forståelse for hvor alvorlig voldsforbrytelser er. Jeg må personlig si at jeg ble foruroliget når rettsvesenet på midten av nittitallet økte straffenivået for voldtekt et halvt år fordi nyere forskning altså da viste hvor alvorlige psykiske følger en voldtekt har. Det er i og for seg positivt at straffenivået har økt, men det er litt skremmende at det har tatt så mange år for rettssystemet å forstå
275 alvoret i forbrytelsen.

Rettssystemet skal gjelde og virke uavhengig av hvor du kommer fra. Derfor er det viktig at alle innbyggere i Norge får vite hva slags lovgivning, hjelpetiltak og rettigheter som gjelder. Vi må gjøre en ekstra jobb for våre kvinner med
280 minoritetsbakgrunn, som har noen andre utfordringer, og som står overfor andre typer vold, som tvangsekteskap og omskjæring. Retten til å leve et liv i fred gjelder alle.

Vi trenger bedre rettsikkerhet for kvinner.

285 Vi må ikke glemme den sosiale dimensjonen, og jeg håper dere har gode innspill på hvordan vi kan ta vare på kvinner etter overgrep. Jeg skal ikke forskuttere debatten om vi skal ha om kriminalisering av prostitusjon eller ikke. Vi har lagt opp til en grundig debatt med representanter både for og mot dette. La meg
290 bare si, at jeg tilhører flertallet i styret som mener at ikke alt kan løses med lovverket og at vi må se på de svenske erfaringene.

Og som en digresjon så har jeg lyst å si til dere at vi har grunn til å være litt stolte.

295 Vi eier et mødre-og-barn-hjem. Dere eier et mødre-og-barn-hjem. Som mottar familier som trenger et nytt hjem. Det heter Rachel Grepp Heimen og ble startet for å hjelpe det man kalte "kvinner som kom i uløkke", den gangen det var noe som het slikt. Det var et politisk utsagn å starte det hjemmet, og det er et
300 like stort politisk utsagn at dette hjemmet har fulle rom også i dag.

Det andre området jeg mener det er viktig å ta fatt i er norsk utenrikspolitikk.

305 Vi i Arbeiderpartiets kvinnebevegelse har på ulike måter prøvd å få
kvinneperspektivet sterkere inn i norsk utenrikspolitikk. Det har vi ikke blitt
hørt på. Resultatene av et manglende kjønnsperspektiv er at mye av den uretten
som rammer kvinner ikke blir sett, og det betyr at en av de viktige sidene ved
norsk demokrati, likestilling, ikke har sin rettmessige plass i vår utenrikspolitikk.

310

Vi må komme oss bort fra et idealisert og gammeldags bilde om at kvinner og
krig ikke rammer mødre og barn. Tvert i mot. Kvinner og krig rammer kvinner
og barn og kanskje på en mer brutal måte enn for menn.

315

Det tok lang tid, og et massivt kvinneengasjement til, for å få gehør for at
voldtekt i krig er et brudd på rettighetene til menneskeheten, og dermed en
krigsforbrytelse. Men jeg tillater meg å spørre: Har vi noen oversikt over
hvordan kvinner har det i flyktningleire? Er det slik at FN og andre har kontroll
320 over dette? Følger vi i Norge opp et slikt arbeid?

320

Jeg vet at dere er bekymret og opprørt over hvordan kvinner og barn kan bli
behandlet i etterkant av store katastrofer, som den i Sør-Øst-Asia. Gjør det
internasjonale samfunnet nok for å sikre kvinner i katastrofer? Gjøres det noe
325 mot de tilnærmet epidemiske voldtektene i konfliktområder som Darfur?

325

Det er på tide at vi får en utenrikspolitikk som setter likestilling i førersetet. Det
skal gjelde på alle områder vi er involvert i. Vi vil ha flere bistandsprosjekter for
kvinner, vi vil ha flere kvinner i fredsbevarende styrker. Kvinnene i det
330 internasjonale bildet må bli sett. Vi må tørre å stille krav til at kvinner i verden
skal få sikret sine reproduktive rettigheter, som retten til selvbestemt abort. Vi
må arbeide for at flere land antar konvensjonen mot kvinnevold og at den følges
opp.

330

335 Dette krever en helt annen innretning på norsk utenrikspolitikk.

335

Men jeg har lyst til å si til dere at dere kan være stolte. "Kvinner Kan"-kursene
dere har utviklet har gått som en farsott over verden og er oversatt til langt over
25 språk. Sist fikk jeg et eksemplar fra en pakistansk kvinneorganisasjon, og like
340 før det var det en mexicansk likestillingsorganisasjon som tok i bruk de kursene
vi sammen har utarbeidet. Vi i Arbeiderpartiets kvinnebevegelse har i dag

340

prosjekter i femten land.

345 Det er ikke småtteri, jenter, som dere står bak.

Den tredje saken jeg vil ta opp er et fortsatt arbeide for et likestilt samfunn.

350 Jeg har lyst til at dere lytter litt oppmerksomt på dette siste punktet, fordi det viser en kontinuitet og en sammenheng i arbeidet vi gjør.

Jeg sa i sted at vold er noe som rammer oss alle, muligens ikke meg og deg og i hvert fall ikke her og nå. Men det rammer like mye oss alle. Det rammer oss som mødre, som kjønn, som døtre, som søsken, som venninner og som samfunn.

355

Jeg begrunnet dette med det enorme antallet kvinner det gjelder og hvordan dette krever at vi gir de som tier en stemme, at vi hjelper til og krever politiske endringer.

360 Men dette handler om noe langt mer.

I følge tall fra Amnesty er det slik at jo mer makt menn har i et samfunn, jo mer omfattende er menns vold mot kvinner.

365 Tenk litt på hva det betyr.

Jo mer makt menn har i et samfunn, og hvor sterkere macho-kultur en har, jo mer omfattende er menns vold mot kvinner.

370 Tallene fra Amnesty viser at andelen menn som har brukt eller bruker vold mot sine samlivspartnere er 10-15 prosent i de nordiske landene, 25 % i USA og Canada. 50 % i Tyrkia og Mellom-Amerika, og på ekstreme 90 % blant gifte menn i Pakistan.

375 Dette viser at det er en sammenheng mellom det arbeidet vi hver dag gjør - for kvinner i lederposisjoner, for retten til arbeid, for retten til egen pensjon. Alt vi gjør for å styrke kvinners stilling, er også et arbeid for å gjøre at hun slipper å leve et liv med vold.

380 Og dersom det er noen som sier at når vi krever kvotering og likestilling, at vi

bare bryr oss om de vellykkede kvinnene, så vil jeg svare:

385 - Det å sikre kvinner frihet, egen økonomi, innflytelse på maktarenaer, det å sikre kvinnen som ressurs, som en med demokratiske rettigheter, det er en helt sentral del av arbeidet for å sikre henne i et liv i fred fra vold.

390 - Det å sikre kvinner rett til selvbestemt abort, det å sikre henne rett til skilsmisse, og det å sikre henne et arbeid, er avgjørende for å sikre at hun kan leve i fred.

395 - Det å sikre at hun kan velge, at hun kan si nei, at hun har et alternativ, kan sikre henne trygghet i livet. Det er en viktig del av arbeidet for at hun kan leve et liv med ro.

Det å arbeide for kvinners rett til et liv uten vold er en mynt med to sider.

400 Den ene siden er å sikre henne konkret mot vold gjennom rettssikkerhet og internasjonalt arbeid. Den andre siden av mynten er å sikre likestilling i et samfunn fordi det skaper et samfunn med mindre vold.

Og jenter - vi er faktisk i stand til å ha to tanker i hodet på en gang. Minst.

405 Og det er jo så genialt at alt henger sammen med alt. Sørg for kvinners demokratiske rettigheter, sikre dem mot vold, sørg for likestilling og få samtidig økonomisk vekst, BNI, folkens! Skattepenger, samferdselsutbygging, industri, velferd og kanskje også det lille store ordet Lykke? Hallo, der ute. Hør oss. Hør på oss!

410 Og når en ser dette, hvor nært det å kunne leve et liv uten vold er knyttet til likestilling, så må jeg også si, at det finnes ikke noen unnskyldning for å ikke ta et oppgjør med machokulturer i ulike miljøer og kulturer i Norge, og som arbeider mot likestilling. Det finnes ingen unnskyldning i miljø eller kultur som rettferdiggjør at kvinner ikke får leve i fred. Og jeg kan ikke få sagt det sterkt nok: Vi som aktive politiske kvinner må være årvåkne, vi må ta et ansvar for at
415 alle innbyggere i Norge og internasjonalt skal få leve et liv uten frykt for overgrep og vold.

Noen av dere har lurt litt på hva dette med kvinnero betyr. Det er et nytt

begrep, venner, som betegner hele sakskomplekset om at kvinner skal få eie sin egen kropp. Jeg innrømmer at vi har tittet over landegrensene. Inspirasjonen kommer fra prosjektet "kvinnofrid", et svært vellykket initiativ for å sikre kvinner fred i hverdagen, og det er blitt et begrep. Vi skaper et nytt begrep for
425 kvinners rett til å leve et liv uten vold, i frihet og med full råderett over seg selv og kroppen sin. Begrepet er kvinnero.

Det jeg skulle ønske, var at jeg levde i et samfunn der en prest, en ishockeyspiller og en kulturarbeider hang opp et skilt ved min kommune hvor det stod: I denne
430 kommunen arbeider vi for at kvinner skal få fred, slik de har gjort i Piteå. Skal vi lykkes, trenger vi flere menn som gir de som ikke snakker en stemme, og vi trenger også deres hjelp.

Jeg skulle ønske det kom helt naturlig at norske politikere som reiser ute i verden
435 alltid sa at kvinners rett til et liv uten vold er en av våre hovedsaker.

Men aller helst skulle jeg ønske at jeg levde i et samfunn hvor vi hadde et rettssystem, et politi og et fellesskap som sa: I dette samfunnet sikrer vi kvinner fred. Og som gikk ut i verden og jobbet aktivt for at det samme skulle skje der.

440

Et slik samfunn lever vi ikke i ennå. Men vi kan skape det.

- Ved å sikre kvinner rettssikkerhet.

445 - Ved å ha dette som en del av våre utenrikspolitikk.

- Ved å jobbe aktivt hele tiden for at alle kvinner i Norge og i verden skal bli likestilt.

450 - Og ved å aldri slutte å bry oss, ved å si til kvinner at: Vi skal hjelpe deg!

Vi kan skape et samfunn hvor kvinner får leve i fred. Med kvinnero.

Vi har en jobb å gjøre.

455

460 **Kilde**
<http://www.arbeiderpartiet.no/index.gan?id=30918&subid=0>

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/kvinnero>

465

470

475

480

485

490

495